

GELENEKSEL DÜZCE-KONURALP EVLERİNİN YAPI ELEMANLARI

STRUCTURE ELEMENTS OF DÜZCE-KONURALP'S TRADITIONAL HOUSES

Funda NALDAN*

Öz

Düzce iline bağlı Konuralp yerleşimi, Düzce - Akçakoca yolu üzerinde bulunmaktadır. Düzce ve çevresi konut mimarisi bakımından zengin bir yöre olmasına rağmen bu yörenin eserleri yeterince incelenmemiştir. Tarihte önemli bir yerleşim ve kültür merkezi olan Konuralp'in, farklı yönlerden araştırılmış olmasına karşın geleneksel evlerine değinilmediği görülmüştür. İl kültür envanterinde yapıların birkaçı tescil edilmiştir. Ev mimarisi bakımından pek çok yöre ile benzer özellik gösteren Konuralp yerleşiminde geleneksel Türk ev mimarisinin özelliklerini görmek mümkündür. Çalışmamızda yapı elemanları bakımından değerlendirilen Konuralp evleri 20. yy. başlarına tarihlendirilmiştir. Evler, taşıyıcı sistem, cephe ve örtü düzenleri, malzeme ve teknik bakımından incelenmiştir. Süslemeden uzak, sade bırakılan cephelerde duvar örgüsünü görmek mümkündür. Bu çalışma yöredeki yapı elemanları ile ilgili genel bir fikir vermesi ve bazı yapıların ilk kez belgelenmesi açısından önem arz etmektedir.

Anahtar kelimeler: Konuralp, ev, yapı elemanı, konut mimarisi, cephe düzenlemesi,

Abstract

Konuralp settlement of Düzce province is located on the road between Düzce-Akçakoca. Although Düzce and its surroundings are rich in terms of residential architecture, the artifacts of this region have not been studied sufficiently. In the settlement, which is an important settlement and cultural center in history, it was observed that the traditional houses of the settlement which were investigated in different ways were not mentioned. Some of the buildings have been registered in the provincial culture inventory and other houses should be registered and protected as soon as possible. In terms of home architecture, it is possible to see the characteristics of traditional Turkish house architecture in Konuralp settlement which has similar features with many regions. Konuralp houses, which are evaluated in terms of building elements, are dated to the 20th century. Structural system, facade designs, materials and technical aspects of those houses were examined. It is possible to see the masonry on the facades which are undecorated. The study provides general idea about the region's structural elements which are being published first time.

Keywords: Düzce, traditional house, building element, house architecture, facade,

* Dr. Öğr. Üyesi. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Eğitim Fak., Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü.
ORCID ID: 0000-0003-2722-4269 ♦ E-mail: fnaldan@gmail.com

1. Giriş

Düzce iline bağlı Konuralp, Düzce-Akçakoca yolu üzerinde il merkezine yaklaşık 5 km uzaklıkta bulunan bir tepe üzerine kurulmuştur. Düzce ovasına hakim olan bu tepe, Antik Dönem’de Hypios olarak anılan sıra dağların bir uzantısı şeklindedir.¹ Yerleşim Antik Dönem’de Bithynia olarak adlandırılan bölgede Hypium kenarında kurulmuştur². Yerleşim, Kocaeli Kocaeli Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu’nun 20.03.2013 tarih ve 894 sayılı kararı ile I, II ve III. derece Arkeolojik Sit Alanlarına ayrılarak, I.derece sit alanları içerisinde tiyatro, su kemeri, Roma köprüsü, sur ve evler tescil edilmiştir.

Harita 1:
Konuralp’in Konumu.
(Google Maps)

MÖ 3. yy.’a tarihlendirilen³ yerleşim, Prusias ve Hypium olarak adlandırılmıştır.⁴ Konuralp, Roma Dönemi’nde önemli yapılaşma görülen yerlerdendir.⁵ Daha sonra Bizans egemenliği altına giren yerleşim Konur Alp tarafından fethedilmiş, bölge Türk egemenliğine girmiştir. Bu nedenle yerleşimin adı Konur Alp olarak değiştirilmiştir.⁶ Osmanlı egemenliği altında (1324-1692) Bolu Sancağı’na bağlanmıştır.⁷ Osmanlı Dönemi’nde gerçekleştirilen imar faaliyetlerine karşılık tiyatronun güneyine yeni yerleşim alanlarının açıldığı bilinmektedir.⁸ Günümüzde yerleşim Terzialiler, Çiftepınarlar, Şehit Hüseyin Kıl, Şehit Murat Demir, Şehit Kemal Işıldak, Şehit Bayram Gökmen, Orhangazi mahalleleri olmak üzere yedi mahalleden oluşur.

Konuralp’te Hellenistik Dönem’den kalma antik tiyatro, antik kent surları, su kemerleri ve 20. yy. başlarına tarihlenen evlerinden oluşan kent merkezi görülmektedir. Yerleşimin tiyatronun çevresindeki alanlarda oluştuğu görülmektedir. Sit alanı içinde kalan Çiftepınarlar, Terzialiler ve Şehit Hüseyin Kıl mahalleleri çeşitli yapı türlerinin bir

1 Dikmen, Toruk, 2017, 177.

2 Strabon, 1993, 42-43.

3 Texier, 2002, 94; Zeyrek & Çelik, 2005, 15.

4 Konukçu, 1984,12; Akurgal,1989, 82; Zeyrek & Çelik, 2005, 13-15.

5 Zeyrek & Çelik, 2005, 30-33.

6 Konukçu, 1984, 15-16.

7 Bolu’nun tarihi hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Uzunçarşılı, 1994, 573; Güler, 1998.

8 Dikmen, Toruk, 2017, 183

arada olması, topografyaya uygun yerleşimi ile Konuralp'in merkezinin oluşturmaktadır. Mahalle isimlerinin burada yaşayan ailelerden veya buraya bir katkısı olmuş kişilerden alındığı anlaşılmaktadır. Geneline baktığımızda, Konuralp tarihi kent dokusunun büyük ölçüde korunduğu gözlenmiştir. Sokak dokusu, yerleşimi ve yaşam anlayışı ile özgünlüğünün yok olmaması için korunması zorunlu bir yerleşimdir. Topografyaya uyum sağlayan cami, dükkan, evlerin bir bütün oluşturarak birbirine bağlandığı sokakları ile dikkat çekmektedir. Yerleşim, deprem ve insan tahribatı ile gerçekleşen müdahalelere rağmen yine de çarpık ve betonarme yapılaşmaya çok fazla maruz kalmadan geleneksel görünümünü muhafaza etmektedir. Evlerde kat yüksekliği çok olmadığından çatılardaki kiremit rengi mahalle dokusuna renk katar. Mahallelerde oturanlar Konuralp'in yerlileridir. Yörede sosyo-ekonomik durumu orta veya üst derece gelire sahip bir nüfus vardır.

Kültür varlıkları konusunda Konuralp ile ilgili çalışmalar oldukça sınırlıdır.⁹ Antik Dönem'e ilişkin çalışmalar sayısal olarak oldukça fazla iken Türk dönemine ait çalışmalar azdır. Türk evinin genel özellikleri, plan tipleri ve bu evin nerelerden geldiği, bazı çalışmalarda ayrıntılı olarak ortaya konulmuştur.¹⁰ Konuralp evleri ile ilgili herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Çalışmamızda Konuralp yerleşiminde bulunan, henüz kültür envanteri (sadece 7 ev) dışında herhangi bir yayında yer almayan, tespiti tarafımızdan yapılmış, 20. yy. başlarına tarihlendirilen 20 ev, yapı elemanları açısından kapsamlı bir şekilde incelenmiştir.

Bu çerçevede incelenen söz konusu evlerin yapı elemanları *taşıyıcılar* (duvarlar), *örtü düzeni*, *malzeme ve teknik*, *merdiven*, *çıkma*, *pencere ve kapı* şeklinde ayrı başlıklar altında karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda özellikle yerleşimde yer alan evlerin tamamına yakınının tip olarak birbirinin tekrarı olduğu anlaşılmış, bu nedenle yapılar katalog şeklinde anlatım yerine tablolar ile açıklanmıştır.

2. KONURALP EVLERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Karadeniz Bölgesi - Batı Bölümü'nün önemli merkezlerinden olan Konuralp, coğrafi konumu, iklimi ve yörede bulunan malzemeden dolayı kendine özgü bir sivil mimariye sahiptir. Evlerin kat sayısı ve kademelenmesinde, bölgenin arazi yapısı ve coğrafi özellikleri son derece etkili olup evlerin genellikle güneye yöneldiği görülmektedir.

Plan: Evlerde planı belirleyen en önemli unsur sofadır. İç sofalı plan tipinin uygulandığı evlerin mekân düzenlemesi, odaların günlük yaşamın ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde tasarlanmıştır.

İç Mekan: Geleneksel Türk evlerinde görülen başoda uygulamasının Konuralp

9 Arşiv kaynakları ışığında Konuralp kültürel mirasını tanıtmayı amaçlayan çalışma için bk. Özlü, 2008; Düzce ili geneli taşınmaz kültür varlıkları envanteri için bk. Düzce Kültür Varlıkları Envanteri, 2014; Konuralp'in mekânsal yerleşiminde ele alınan üç mahallenin kimliği ile ilgili yapılmış çalışma için bk. Tanrıverdi Kaya & Demir & Ayengin, 2014.

10 Eldem, 1963; Kuban, 1975.

evlerinde örneği yoktur. Sokağa bakan odaların hepsi aynı düzendedir. Bu odaların çok sayıda pencere ile dışa açıldıkları görülür. Odalarda kapalı cephe duvarında ocak ve her iki yanda dolap vardır. Çiçeklik kullanılan diğer bir elemandır.

Cepheler: Zemin kat üzerine iki katlı evlerin tek veya iki cephesinden giriş sağlanmakta, cephe çıkmaları daha çok cepheye paralel uzanmaktadır. Çıkmalar cephelere hareketlilik katmıştır. Girişlerini topografya belirlemiştir. Giriş cepheleri genellikle doğrudan sokağa bakar. Evlerin cepheleri genel olarak sıvanmamış, duvar örgüsünü olduğu gibi yansıtmaktadır. Giriş kapıları, tek veya çift kanatlı olarak karşımıza çıkmaktadır. Ana giriş kapıları üzerinde aydınlatma penceresi olanlar da vardır. Pencereleer, giyotin ve kanatlı tipte, bu elemanların çoğu sade düzenlemeye sahip bazılarında demir parmaklık veya kafes uygulaması görülmektedir. Formuna göre dikdörtgen, kemerli şekillerdedir.

Malzeme ve Teknik: Evlerin zemin katı yığma duvar sistemindedir. Üst katlar ahşap çatki sistemde (yarı kagir), duvar yüzeyleri ahşap elemanlarla bölmelere ayrılmış ve bu boşlukların içi tuğla ya da kerpiç malzeme ile doldurulmuştur. Çatılarda kiremit veya sac kullanılmıştır. İç ve dış yapı elemanlarında en çok kullanılan malzeme ahşaptır.

Süsleme: Konuralp evleri süsleme açısından sade tutulmuştur.

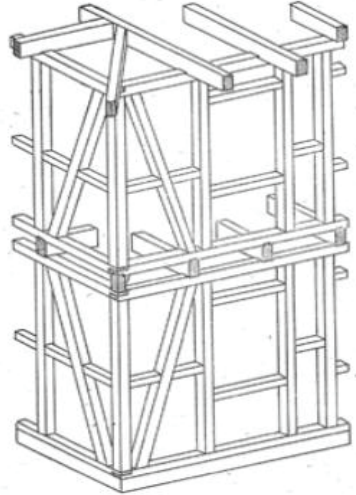
3. KONURALP EVLERİNİN YAPI ELEMANLARI

3. 1. Dış Yapı Elemanları

3. 1.2. Duvarlar

Yapıların en önemli taşıyıcı öğeleri duvarlardır. Duvarlar taşıyıcı işlevi görmekte olup, kerpiç, tuğla, moloz taş ve ahşap malzemenin kullanıldığı görülür. Duvar kalınlıkları 48 ile 60 cm arasında değişmektedir.

Evlerde genel olarak temeller taş duvarla oluşturulur. Eğimin az olduğu yerlerde kısmi bodrum oluşturacak şekilde taş duvar yükseltilir. Bu duvarın üzerine kalın ağaçlar yerleştirilir, buna taban kirişi denir. Genellikle zemin kat moloz taşla örülerek evlerde subasman katı oluşturulmuştur. Moloz taş üzerine kurulu evler, duvar üzerine yatırılmış kalın ahşap kirişlere oturtulan ana dikmeler, ara dikmeler, kenar çaprazları ile ahşap iskelet şeklindedir. (Şek. 1) Diğer katlar da aynı biçimde devam etmiştir. Tuğla ve ahşap dolma duvarlar olarak iki farklı duvar örgüsü kullanılmıştır. Toplam 44 cephede ve Fikret Özdemir Evi'nin doğu cephesinde çıkma yapan duvarda ahşap çatki tuğla dolgu, 32 cephede ahşap çatki ahşap dolma tekniği görülmektedir. Fikret

Şek. 1: Ahşap iskelet yapı sistemi. (Yaman, 2007, 34.)

Özdemir Evi'nde, zemin kat ahşap çatkı arası tuğla dolgu, üst kat ahşap dolma duvarlar şeklinde görülür.

Geleneksel konutlar başta olmak üzere yapı sistem ve elemanları üzerine kaleme alınmış kapsamlı bir yayında, duvarlar, kagir ve ahşap duvarlar şeklinde iki gruba ayrılmış, bunlar kendi içinde sınıflandırılarak bir tipoloji ortaya konmuştur¹¹. Konuralp geleneksel evlerinde, bu tipolojiden yola çıkarak iki tip duvar tekniği vardır. Her iki tipte sevilerek uygulanmıştır. Bu inşa tekniğine Anadolu'nun kuzey ve batısında daha çok rastlanmaktadır.¹²

Tuğla dolgulu ahşap iskelet duvarlar: Ahşap çatkının arasına yatay, düşey ve balıksırtı şeklinde tuğlalar yerleştirilmiştir.¹³ (bk. *Tablo 1*)

Ahşap dolma duvarlar: Çatki arasına uygun şekilde yatay ve düşey olarak ahşap dolgu malzemesi yerleştirilmiştir.¹⁴ (bk. *Tablo 1*) Dikme araları genellikle 1 m kadardır.

3.1.3. Dikmeler:

Ahşap iskelet yapıda duvar içinde yer alarak taşıyıcı düzeni oluşturan düşey doğrultudaki yapı elemanlarıdır. Ana, ara ve kapı-pencere dikmesi olmak üzere üç tür dikme evlerin hepsinde görülür.

3.1.4. Çıkmalar

Geleneksel Anadolu konutlarının en karakteristik unsuru olan cepheleri hareketlendiren ve aynı zamanda sokağa da görünüm katan öğelerinden biri çıkmadır. Yol aksına yaslanan evlerde düz cephe çıkmaları ile gönye çıkmalar yaygın grubu oluşturur. (bk. *Tablo 2*) Cephe çıkmalarında görülen uygulama, ahşap döşeme hatıllarının zemin katın tavanından yol aksına doğru uzatılmasıyla olmuştur. Çıkmaların altında herhangi bir kaplama olmayıp olduğu gibi bırakılmıştır.

Cephe Ortasında Tek ve Düz Çıkmalı Cephe Düzeni: Cephenin tam ortasında yer alan çıkmadır.¹⁵

Tek Gönyeli Çıkma Cephe Düzeni: Çıkma tipi olarak köşede bulunan gönyeli çıkmadır.¹⁶

11 Tayla, 2007,185.

12 Ürer, 2013, 225

13 Örnekler: Ahmet Arslan, Ali Cemil Oral, Dikiciler, Necati Esen, Anonim, Yaşar Sevindik, İbrahim Özcanım, Topçular, Hüseyin Aksöz, Salim Hunç, Topçuoğlu evleri.

14 Örnekler: Hakkı Odabaş, Bülent Kıyıcı, Eroğlu, Nuri Baş, Cavidan Sönmezoğlu, Vildan Eroğlu, Hilmi Başol, Yaşar Sevindik, Ahmet Tok evleri.

15 Örnekler: Topçuoğlu, Cavidan Sönmezoğlu, Salim Hunç evleri.

16 Örnekler: Cavidan Sönmezoğlu Evi, Necati Esen Evi.

Tablo 1: Konuralp Evleri Duvar Tipi Örnekleri.

Tuğla dolgulı ahşap iskelet duvarlılar	Ahşap dolma duvarlılar
 <p>Fotoğraf 1: Salim Hunç Evi</p>	 <p>Fotoğraf 2: Yaşar Sevindik Evi</p>
 <p>Fotoğraf 3: Topçuoğlu Evi</p>	 <p>Fotoğraf 4: Ahmet Tok Evi</p>

Düz Kat Çıkıntılı Çıkma Cephe Düzeni: Cephede çıkma olmayıp üst kat tamamen kat çıkıntısı yapan çıkmadır.

Çıkmasız Cephe Düzeni: Cephenin düz bırakıldığı düzendir.¹⁷

Çıkmalar, alttan desteksiz bırakılmıştır. Vildan Eroğlu Evi'nin çıkması ahşap direklerle desteklenmiştir. Ahmet Arslan ve Dikiciler Evleri'nde balkon düzenlemesi olup balkonlar, alttan ahşap direklerle desteklenmiştir.

17 Örnekler: Yaşar Sevindik, Bülent Kıyıcı, Ahmet Arslan, Ahmet Tok, Ali Cemil Oral, Anonim, Hilmi Başol, Hüseyin Aksöz, Topçular, İbrahim Özcanım, Fikret Özdemir, Nuri Baş, Hakkın Odabaş evleri.

Tablo 2: Konuralp Evleri Çıkma Düzen Örnekleri

Cephe Ortasında Tek ve Düz Çıkmalı cephe düzeni	Tek Gönyeli Çıkma cephe düzeni	Düz kat çıkıntılı çıkma cephe düzeni	Çıkmasız cephe düzeni
 <p>Salim Hunç Evi</p>	 <p>Necati Esen Evi</p>	 <p>Vildan Eroğlu Evi</p>	 <p>Hakkı Odabaş Evi</p>

3.1.5. Çıkma Altı Destekleri

Konuralp evlerinde çıkmalar çoğu zaman konsollarla (destek) desteklenmiştir. Alttan desteksiz bırakılan örnekler de vardır. Bu destekler şu şekilde gruplandırılmıştır. Ahşap direk¹⁸ ve ahşap kirişle¹⁹ desteklenenler olmak üzere iki ayrı tip görülür.

3.1.6. Örtü Düzeni

3.1.6.1. Çatı Biçimi

Konuralp evlerinde, eğimli ahşap çatılar görülür. Çatılar, kırma çatı tipinde olup hepsi dört yöne eğimlidir. 20 evin hepsinde bu çatı tipi görülür. Evlerde çatı örtüsü olarak, alaturka kiremit kullanılmıştır. Bazı evlerin çatıları yağışlardan korunması amaçlı sonradan sac malzeme ile kaplanmıştır.

3.1.6.2. Saçaklar

Cepheleri tamamlayan unsurlardan biri de saçaklardır. Saçaklar çıkmanın meydana getirdiği girinti çıkıntılara göre kademe yaparken bazı evlerde tüm cepheyi düz bir şekilde dolanmaktadır. Saçak, evin cephe düzenlenişine göre biçimlenmiştir. Bu elemanın en karakteristik özelliği geniş tutulmasıdır. Konuralp evlerinde iki tip saçak kullanılmıştır. 20 ev içinde 8 evin cephesi saçak altı kaplamalı, 12 evin cephesi ise saçak altı kaplamasız olarak yapılmıştır. (Bk. Tablo 3)

Altı Düz Ahşap Kaplamalı Saçak: Saçak altı kaplaması olarak ahşap malzeme kullanılmıştır. Düz tahtalarla saçak altı kaplanmıştır. 8 evde bu tip saçak görülmüştür.²⁰

18 Çıkması Ahşap Direkli Evler; Anonim Ev, Topçular Evi, Cavidan Sönmezoğlu Evi.

19 Çıkması Ahşap Kirişli Evler; Topçuoğlu Konağı, Vildan Eroğlu Evi, Ahmet Arslan Evi.

20 Örnekler: Ahmet Arslan, Ali Cemil Oral, Dikiciler, Nuri Baş, Anonim, Salim Hunç, Cavidan Sönmezoğlu, Topçuoğlu evleri.

Tablo 3: Konuralp Evleri Saçak Tipi Örnekleri.

Altı düz ahşap kaplamalı saçak	Altı kaplamasız saçak
 <p data-bbox="170 657 350 684">Topçuoğlu Konağı</p>	 <p data-bbox="626 693 795 720">Bülent Kıyıcı Evi</p>

Altı Kaplamasız Saçak: Çatı çıkıntısının altı boş bırakılmış, herhangi bir malzeme ile kaplanmamıştır. Diğer saçak tipine göre daha geniştir. 13 evde görülmüştür.²¹

3.1.6.3. Dış Kapılar

Evlerin doğrudan sokakla bağlantılı olması dışarı ile ana yola açılan bol pencere, çıkma veya balkon düzenlemeleriyle dış dünya ile bağlantılı olduğunu göstermektedir. Bu uygulamanın dışında bazı evlerde bahçeden ulaşılan kapı girişleri de vardır.

Kapılar kullanım yerlerine göre, bahçe kapıları ve eve esas girişi sağlayan kapılardır. Kapıların ölçüleri birbirine yakındır. Tek kanatlılarda 90 cm arasında değişen ölçüler, çift kanatlı kapılarda her iki kanadın ölçüsü de 70-80 cm arasındadır.

Bazı evlerde birden fazla giriş kapısı bulunur.²² Ana giriş kapıları tek ve çift kanatlı olmak üzere iki gruba ayrılır. Toplam 29 adet esas giriş kapısı bulunur. 20 evde tek kanatlı, 9 evde çift kanatlı kapı tipi görülür.

Tabloların diziliş şekillerine göre sınıflandırılan kapılar 13 farklı düzenlemeye sahiptir. (bk. **Tablo 4**)²³ Giriş kapılarının cephede ortasında veya kenarda bir tarafında olduğu

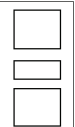

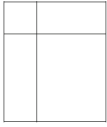
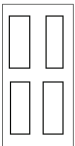
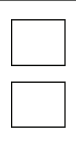
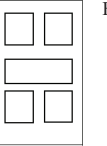
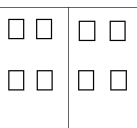
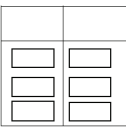
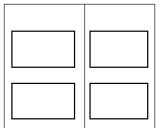
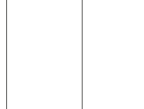
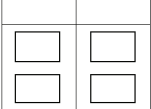
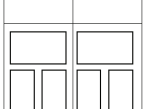
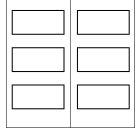
21 Örnekler: Hakkı Odabaş, Yaşar Sevindik, Vildan Eroğlu, İbrahim Özcanım, Eroğlu, Ahmet Tok, Fikret Özdemir, Necati Esen, Hilmi Başol, Hüseyin Aksöz, Topçular, Bülent Kıyıcı evleri.

22 Vildan Eroğlu, İbrahim Özcanım, Bülent Kıyıcı, Ahmet Arslan, Ali Cemil Oral, Hilmi Başol Evleri'nde ve Anonim Ev'de 2 ana giriş kapısı, Nuri Baş Evi'nde ise 3 ana giriş kapısı vardır.

23 Tabloda yer almayan İbrahim Özcanım Evi hem Tek Kanatlı Kapı hem Çift Kanatlı Kapı örneklemekte; Anonim Ev, Çift Kanatlı Kapı örneklemektedir.

Tablo 4: Konuralp Evlerinin Kapı Tip ve Düzenlemeleri

Tek kanath kapılar	 A	 B	 C
	Yaşar Sevidik Evi Bülent Kıyıcı Evi Ahmet Arslan Evi Nuri Baş Evi Anonim Ev Hilmi Başol Evi Hüseyin Aksöz Evi Topçular Evi	Vildan Eroğlu Evi Eroğlu Evi Hilmi Başol Evi Cavidan Sönmezoğlu Evi	Ahmet Arslan Evi
Çift kanath kapılar	 D	 E	 F
	Ali Cemil Oral Evi	Ali Cemil Oral Evi Dikiciler Evi	Salim Hunç Evi
	 H	 I	 İ
	Hakkı Odabaş Evi	Topçuoğlu Konağı	Necati Esen Evi
	 J	 K	 L
Vildan Eroğlu Evi	Ahmet Tok Evi	Fikret Özdemir Evi	
 M			
Nuri Baş Evi			

tespit edilmiştir. 9 evin esas giriş kapısı üzerinde evin içini aydınlatmak için ışıklık penceresi açılmıştır. Kapılar, düz atkılı kapı tipinde olup kemerli örneğe rastlanmaz. Pervazlar sade görünümlüdür. Kapı açılışları daima mekânın içine doğrudur. Evlerin girişlerinde karakteristik bir özellik bulunmaz.

3.1.6.4. Pencereleler

Cephe düzenlemesinde en önemli görsel etkilerden biri pencerelelerdir. Büyüklük ve genişlikleri evin cephesine göre değişen pencereleler, alt katlarda az, üst katlarda çok sayıdadır., Evlerde normal pencere tipi ½ oranında dikine konulmuş dikdörtgendir. Genişlik ve yükseklik oranı dikdörtgen formu bozmamak için farklı boyutlarda yapılmıştır. Düz atkı tipte ahşap pervazlı pencereleler, sade görünümüne sahiptir. Giyotin ve kanatlı tipte ahşap doğramalı pencerelelerin tercih edildiği görülmektedir.

Ancak bir örnekte mekânı vurgulama amaçlı yuvarlak kemerli pencere de kullanılmıştır. Konuralp evlerinde görülen pencereleleri, tür, düzen ve form özelliklerine göre şöyle sıralayabiliriz: Düşey sürme (giyotin) pencereleler ve düşeyde ikiye bölünüp çift kanatlı olarak (düşey menteşe yardımıyla) açılan pencereleler.

Düşey Sürme (Giyotin) Pencereleler: Genellikle üst kanat sabittir. Alt kanat yukarı çıkar. Dikdörtgen formdadırlar. 7 evde²⁴ sadece giyotin pencere görülür. Doğramaları ahşap kesitli olan 16 evde bu pencereden vardır. Giyotin pencereleler iç düzene göre 8 ayrı tiptedir. (bk. *Tablo 5*)

Çift Kanatlı Açılan Pencere Tipi: 13 evde bu pencere tipi görülür. Menteşe yardımıyla açılırlar. Kanatlar kapatıldığı zaman üstte ve altta mandallar tutar. Çift kanatlı açılan pencere tipleri 9 ayrı tipte görülür. (bk. *Tablo 5*) Pencere formuna göre dikdörtgen ve kemerli pencere olarak ikiye ayrılır. 4 evde²⁵ sadece çift kanatlı olarak görülür.

Dikdörtgen Biçimli Pencere: Evlerin tamamında bu pencere biçimi görülür.

Kemerli Pencere: Sadece Topçuoğlu Konağı'nda görülen pencere tipidir ve bu pencere yuvarlak kemerlidir.

Bu pencere tiplerinden 9 evde²⁶ her iki pencere tipi birlikte görülür.

3.2. İç Yapı Elemanları

3.2.1. İç Duvarlar

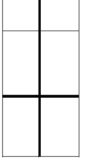
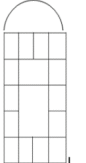
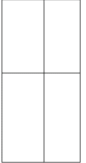

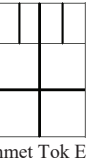
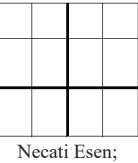
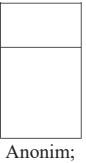

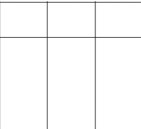
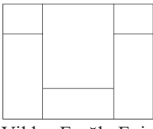

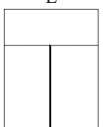
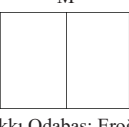
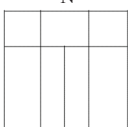
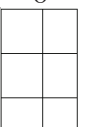
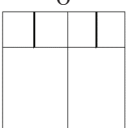
Ahşap çatki tekniğindeki evlerin iç duvarları, kerpiç ile sıvanmıştır. Evlerde kerpiç sıva üzerine kum sıva yapılmış, üzeri de kireç ile badanalanmıştır. Odalarda çiçek koymak için yapılan alanlardan olan çiçeklikler genelde kaldırılrsa da, ikamet amaçlı kullanılan odalarda bu çiçekliklere rastlanır.

24 Topçuoğlu Konağı, İbrahim Özcanım Evi, Ali Cemil Oral Evi, Fikret Özdemir Evi, Dikiciler Evi, Salim Hunç Evi, Cavidan Sönmezoğlu Evi.

25 Ahmet Arslan Evi, Nuri Baş Evi, Hüseyin Aksöz Evi, Topçular Evi.

26 Hakkı Odabaş Evi, Yaşar Sevindik Evi, Vildan Eroğlu Evi, Bülent Kıyıcı Evi, Eroğlu Evi, Ahmet Tok Evi, Necati Esen Evi, Anonim Ev, Hilmi Başol Evi.

Tablo 5: Konuralp Evlerinin Pencere Tip ve Düzenleri

Düşey sürme (giyotin) pencereler	<p>A</p> <p>Topçuoğlu Konağı; Salim Hunç Evi</p>	<p>B</p> <p>Hakkı Odabaş; Yaşar Sevindik; Vildan Eroğlu; İbrahim Özcanım; Bülent Kıyıcı; Ahmet Tok; Ali Cemil Oral; Necati Esen; Fikret Özdemir; Dikiciler; Hilmi Başol; Cavidan Sönmezoğlu evleri</p>	<p>C</p> <p>Topçuoğlu Konağı</p>	<p>D</p> <p>Hakkı Odabaş; Yaşar Sevindik; Eroğlu; Ahmet Tok; Cavidan Sönmezoğlu evleri</p>	
	<p>E</p> <p>Hakkı Odabaş, Yaşar Sevindik; Vildan Eroğlu; İbrahim Özcanım; Bülent Kıyıcı; Eroğlu; Ahmet Tok; Ali Cemil Oral; Fikret Özdemir; Dikiciler; Necati Esen; Hilmi Başol; Cavidan Sönmezoğlu evleri</p>	<p>F</p> <p>Ahmet Tok Evi</p>	<p>G</p> <p>Necati Esen; Anonim; Salim Hunç evleri</p>	<p>H</p> <p>Anonim; Cavidan Sönmezoğlu evleri</p>	
	Çift kanatlı açılan pencere tipi	<p>I</p> <p>Hakkı Odabaş; Bülent Kıyıcı; Hüseyin Aksöz evleri</p>	<p>İ</p> <p>Anonim; Topçular; Yaşar Sevindik evleri</p>	<p>J</p> <p>Vildan Eroğlu Evi Ahmet Arslan Evi</p>	<p>K</p> <p>Nuri Baş Evi</p>
		<p>L</p> <p>Hakkı Odabaş Evi</p>	<p>M</p> <p>Hakkı Odabaş; Eroğlu; Ahmet Tok; Hilmi Başol; Hüseyin Aksöz evleri</p>	<p>N</p> <p>Ali Cemil Oral; Ahmet Arslan evleri</p>	<p>O</p> <p>Nuri Baş Evi</p>
<p>Ö</p> <p>Nuri Baş Evi</p>					

3.2.2. Merdivenler

Sofanın içinde veya uygun bir yerine bulunan katlar arası ilişkiyi sağlayan merdivenler dar tutulmuştur. Merdiven ve korkulukları ahşaptan yapılmıştır. İçine girilemeyen evler de bulunduğu için değerlendirme, girebildiğimiz evler ile sınırlı kalmıştır. Katlar arası ilişkiyi sağlayan merdivenler, dönel ve düz kollu olmak üzere iki farklı tiptedir. (bk. *Tablo 6*) Merdiven alt boşlukları bir kapı ile kapatılarak kiler olarak kullanılmıştır. Bu tür kiler düzenlemesi 9 evde görülür. Düz kollu merdiven 2 evde, döner merdiven 15 evde kullanılmıştır. Hüseyin Aksöz Evi'nde katlara ayrı kapılardan geçiş sağlandığından iç merdiven yoktur. Evlerde kat sayısına göre merdivenler tek ve iki adet olmak üzere iki çeşittir.

Düz Kollu Merdivenler: Bir kenarı duvara gelen düz merdivenlerdir.

Döner Merdivenler: Bir kenarı duvara gelen merdivenin diğer yanında ahşap perde vardır. Bu tipte olan merdivenlerde korkuluk genellikle kullanılmamıştır.

3.2.3. Tavanlar

Tavanlar döşemeler ile birlikte mekânı tamamlayan elemandır. Tavanlar, ters, düz ve çıtalı tipte ahşap malzeme ile yapılmış tavan örnekleri görülür. (bk. *Tablo 7*) Konuralp yerleşiminde göbekli tavan örneklerine rastlanmamıştır. Tavanlar, ev sahibinin sosyal ve ekonomik durumuna göre yapılmış olmalıdır. Odanın boyutu da tavan kaplaması için önemli bir unsurdur.

Kaplamasız Tavan: Tavan kirişlerinin alt yüzeyine herhangi bir uygulamanın yapılmadığı tiptir. Taşyıcı sistem açıkta kalır.

Düz Kaplamalı Tavan: Anadolu evlerinde yaygın bir tipi oluşturan bu tavan tipi küçük boyutlardaki düz ahşap tahtalar ile kaplanmıştır. Döşeme kirişinin altına düz tahtaların sade şekilde kapladığı tavadır.

Çıtalı Tavanlar: Döşeme kirişlerinin altına tahtalar çakılır. Üzerine de çıtalarla istenilen düzenleme verilir. Örneklerde, sade bir şekilde çıtalar yatay olarak çakılmıştır.

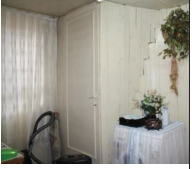
Anadolu konut mimarisinde yaygın olarak görülen tavan kapamalarının oyma, kakma, kalem işi gibi farklı tekniklerle süslenmesine Konuralp evlerinde rastlanmamıştır. Bu tavan süslemeleri hem yapımı zor hem de maliyetli olduğundan yapılmamış olmalıdır.

3.2.4. Dolaplar

Dolaplar, odaların vazgeçilmez elemanlarından. Ev halkının eşya koyduğu dolaplar, ahşaptan yapılmıştır. Ahşap kapaklı dolapların yanında aynı işlevi gören nişler de vardır. Ocak ve dolap düzenlemesi, evlerin oturma odalarında kullanılmıştır. Dolap, 11 evde ocağın her iki yanında bulunur.²⁷ Sade düzenlemeye sahiplerdir. (bk. *Tablo 8*)

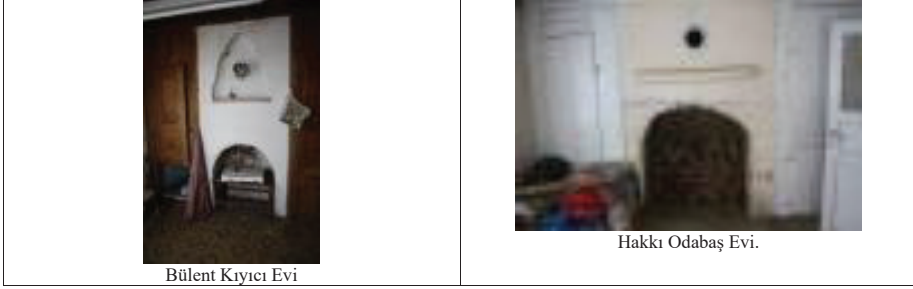
²⁷ Ocak sayısı evlerde değişkenlik göstermektedir. Bk. Eroğlu Evi'nde 8, İbrahim Özcanım Evi'nde 6, Cavidan Sönmezoğlu, Hakkı Odabaş, Ahmet Tok Evleri'nde 4, Topçuoğlu Konağı, Bülent Kırıyıcı, Ahmet Arslan, Hüseyin Aksöz, Salim Hunç, Hilmi Başol Evleri'nde 2 olmak üzere incelenen evlerde toplam 36 adet dolap bulunmaktadır.

Tablo 6: Konuralp Evlerinin Merdiven Tipleri

Düz Kollu merdivenler		Döner merdivenler		Merdiven sahanlığı altı kilerli olanlar
Tek merdivenliler	İki merdivenliler	Tek merdivenliler	İki merdivenliler	
 <p>Hilmi Başol Evi</p>	<p>Bülent Kıyıcı Evi</p>	 <p>Topçuoğlu Yaşar Sevindik Evi Eroğlu Evi Ahmet Arslan Evi Ahmet Tok Evi Fikret Özdemir Evi Dikiciler Evi Nuri Baş Evi Necati Esen Evi Salim Hunç Evi Topçular Evi</p>	<p>Hakkı Odabaş Evi İbrahim Özcanım Evi Ali Cemil Oral Evi Cavidan Sönmezoğlu</p>	 <p>Hakkı Odabaş Evi, Topçuoğlu Konağı, Yaşar Sevindik Evi, İbrahim Özcanım Evi Eroğlu Evi Nuri Baş Evi Necati Esen Evi Topçular Evi Cavidan Sönmezoğlu</p>

Tablo 7: Konuralp Evlerinin Tavan Tipleri

Kaplamasız tavan	Düz kaplamalı tavan	Çıtalı tavanlar
 <p>Necati Esen Evi</p> <p>(Bu tavan tipindeki diğer evler; Yaşar Sevindik Evi, Topçular Evi, Dikiciler Evi, Vildan Eroğlu Evi, Eroğlu Evi, Hakkı Odabaş Evi)</p>	 <p>Topçuoğlu Konağı</p> <p>Salim Hunç Evi</p> <p>(Bu tavan tipindeki diğer evler; Bülent Kıyıcı Evi, Ahmet Tok Evi, Fikret Özdemir Evi, Nuri Baş Evi, Cavidan Sönmezoğlu Evi.)</p>	 <p>Ali Cemil Oral Evi</p> <p>(Bu tavan tipindeki diğer evler; İbrahim Özcanım Evi, Ahmet Arslan Evi)</p>

Tablo 8: Konuralp Evleri Dolap Örnekleri**Tablo 9:** Konuralp Evlerinin Ocak Kemer Tipleri

Kaş Kemerli	Beşik kemerli	Bursa tipi kemerli	Sivri kemerli	Basık kemerli	Yuvarlak kemerli
					
Hakkı Odabaş Evi	İbrahim Özcanım Evi	Bülent Kıyıcı Evi	Eroğlu Evi	Hüseyin Aksöz Evi	Ahmet Tok Evi Fikret Özdemir Evi Hilmi Başol Evi Salim Hunç Evi

3.2.5. Ocaklar

Geleneksel Türk evinde, odaların kuruluşunda, diğer yapı öğelerinin tersine, mekân içinde çıkıntı yapan tek öğe ocaktır. Ocaklar, evlerin karakteristik öğelerinden biridir. Oda giriş kapılarının bulunduğu duvar dışındaki herhangi bir duvar üzerinde bulunmaktadır. Evlerde benzer özelliklerde olan ocakların her iki yanı dekoratif raflarla hareketlendirilmiş nişlere sahiptir. Bu elemanların çoğunlukla kerpiç malzemeden yapıldığı gözlemlenmiştir. Konuralp evlerinde ocak bulunan odalarda dolap elemanına da yer verilmiştir. Konuralp geleneksel evlerinde saptanabilen toplam ocak sayısı 18'dir.²⁸ Geçmişte yemek yapmak ve ısınmak için yapılmış bu ocaklar günümüzde kullanılmamaktadır. Ocaklarda 6 farklı kemer tipi gözlemlenmiştir. (bk. *Tablo 9*)

28 Eroğlu Evi'nde 4, İbrahim Özcanım Evi'nde 3, Hakkı Odabaş, Ahmet Tok ve Cavidan Sönmezoğlu Evlerinde 2, Bülent Kıyıcı, Ahmet Arslan, Hilmi Başol, Hüseyin Aksöz, Salim Hunç Evleri'nin 1'er odasında ocak elemanı vardır.

4. KARŞILAŞTIRMA VE DEĞERLENDİRME

Tarihi kentler, kültürel, fiziki, sosyo-ekonomisiyle kültürel mirasımızdır. Bu doku içinde barındırdığı sivil mimarileri ile yerleşimlerin yaşam biçimleri hakkında çıkarımlar yapmak mümkündür. Konuralp'te tarihi kent dokusunun büyük ölçüde korunarak günümüze geldiği gözlenmiştir. Mimari oluşumda en başta iklim, gelenek ve görenekler gibi çok fazla faktör etkili olmuştur. Evlerde, geleneksel Türk evlerinin özellikleri dikkat çekmektedir. Türk evlerinde planı oluşturan elemanların ihtiyaca göre şekillendiği görülmektedir. Planın oluşmasında iklim, topografya, coğrafya gibi doğal şartların yanı sıra İslam inancının da önemli bir rolü olduğu yadsınamaz. Bu durum Anadolu'da iklim, bölge neresi olursa olsun Türk evlerinin birbirine benzeyen yakın plan tiplerini meydana getirmiştir. Diğer geleneksel Türk evlerinde olduğu gibi Konuralp evlerinde de birbirinin görüş açısını veya güneşini kesmeyecek şekilde uygulandığı görülmektedir. Plan tipi, kat sayısı ve süslemesinin evi yaptıranın ekonomik durumu veya arazinin uygunluğu doğrultusunda gerçekleştiği söylenebilir. Ancak büyük pencere ve bahçeleri ile de modern konutun dışa dönük bir mekan anlayışına yakınlaştığını söyleyebiliriz.²⁹ Zemin kat üzerine iki katlı olan konuta sokaktan veya bahçeden açılan kapısından ulaşılır. Zemin katlarda oturma odası, mutfak, tuvalet veya çeşitli hizmet alanları, üst katlarda oturma odaları, yatak odaları bulunmaktadır. Yaşama katı esasen giriş katıdır. Geleneksel evler, günümüzde halen kullanılmaktadır.

Konuralp'in sahip olduğu tarihi ve kültürel doku sosyo-ekonomik durumun gelişmesi için de önemlidir. Ülkelerin tarihi kültürel dokusuna sahip çıkması aynı zamanda ülkelerine verdiği değer ve gelişmişlik düzeyinin de en önemli göstergesidir. Genel olarak Anadolu kenti özelliği taşıyan Konuralp, döneminin sosyal, ekonomik, kültürel özelliklerini yansıtan mimarisiyle belli bir görsel bütünlüğü yakalamış kültürel mirasımız içinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu önemli tarihi mirasımızın yaşatılması için halkın bilinçlendirilmesi son derece önemlidir. Konuralp evleri, değişen aile yapısı ve günlük ihtiyaçlara göre şekillenen değişikliklere haliyle maruz kalmıştır. Bazı evlerde kat aralarının kesilerek aradaki bağlantının koparılması bunlardan biridir.

Konuralp evleri, esasen yapı elemanları bakımından değerlendirilmiştir. İncelenen evler, 20. yy. başları özellikleri gösterir. Tepe pencerelerinin ortadan kalkması, sıvalı alçı iri silmeler, çıkmaların bazı evlerde kullanılmaması, pencere sayısı ve boyutlarının artması, dolap, ocak elemanlarının azalması, başodanın olmaması ve girişlerin cephe ortasından olması, dolapların sadeleşmesi gibi özellikler bu evleri 20. yüzyıl başlarına tarihlemeye yardımcı olmaktadır.

²⁹ Geleneksel konut mimarisi uygulamalarının yakın çevreden Bolu'da 1940'lara kadar devam ettiği, mimari plan, malzeme ve tekniğin geleneksele bağlı olarak şekillendiği görülmektedir. Evleri yapan ustaların hem ihtiyaca cevap vererek hem de yapılara yeni yorumlar katarak geleneksel ve modern mimariyi bir arada tuttuğu dikkat çekmektedir. *Bk. Alpogut, 2018, 121.* Ayrıca Bolu evlerini koruma önerileri konusundaki çalışma için *bk. Güler, 1998.*

4. 1. Cephe Düzenlemesi

Konuralp evlerinin dış cepheleri sade, gösterişten uzak bir görünüme sahiptir. Dış cepheler, çıkma, pencere ve kapı ile hareketlendirilmiştir. Evler, zemin üzerine tek ve iki katlı olarak yapılmıştır. Konuralp evlerinin yakın çevreden Göynük³⁰ ve Bolu³¹ evlerinde de olduğu gibi, giriş cephelerinin parsel durumu ile doğrudan bağlantılı olarak şekillendiği görülmektedir. Cephe düzenlemesinde ön plana çıkan kat sayısı, çıkma tipleri, pencere ve kapı formları, saçakları, çatı tipi gibi özelliklerinin Göynük ve Bolu evleri ile oldukça benzer olduğu dikkat çekmektedir.

Zemin üzeri tek katlı ev geleneğinin Erzurum³², Kayseri³³, Sandıklı³⁴, Sivas³⁵, Tokat³⁶, Gümüşhane³⁷, Trabzon³⁸, İstanbul³⁹ evlerinde örneklerinin çok olduğu bilinir. Zemin üzerine iki katlı olan örneklere, Isparta⁴⁰, Erzurum⁴¹, Kütahya⁴², Safranbolu⁴³ evlerinde bu düzenleme ile karşılaşmak mümkündür.

Cephelelerdeki çıkmalar, evlerin en çok vurgulanan yeridir. Konuralp evlerinde 4 tip çıkma görülür. Cephe ortasında tek ve düz çıkmalı tip Topçuoğlu Konağı, Salim Hunç Evi ve Cavidan Sönmezoğlu Evleri'nde görülür. Bu çıkma tipinin örneklerine Isparta⁴⁴, Eskişehir⁴⁵, Safranbolu⁴⁶, Tokat⁴⁷, Uşak⁴⁸, Yozgat (Bozhöyük)⁴⁹, Sivas⁵⁰ ve Gümüşhane'de⁵¹ karşılaşmak mümkündür. Vildan Eroğlu Evi'nde görülen kat çıkması

30 Dikmen, Toruk, 2014, 113-114.

31 Eroğlu, 2009, 284-285.

32 Hotan, 1947, 27-29, Karpuz, 1993, 59, Gündoğdu, 1997, 30.

33 Tali, 2008, 61.

34 Uçar, 2012, 248

35 Bilget, 1993, 48.

36 Çal, 1988, 366.

37 Karpuz, 1991a, 156.

38 Karpuz, 1991b, 121.

39 Sözen, 2001, 156.

40 Demirci, 2010, 297.

41 Hotan, 1947, 28-30, Karpuz, 1993, 59, Gündoğdu, 1997, 30.

42 Bektaş, 1996, 66.

43 Günay, 1989, 112-114

44 Demirci, 2010, 302.

45 Ertuğrul, Özüdoğru ve Manaz, 2005, 25.

46 Günay, 1989, 38-45

47 Çal, 1988, 33-34.

48 Sayan, 1997, 118.

49 İlgün, 2007, 34.

50 Bilget, 1993, 53.

51 Karpuz, 1991a, 169.

Avanos evlerinde⁵² de kullanılmıştır. Gönyeli çıkma tipinin görüldüğü evlerden Necati Esen ve Cavidan Sönmezoğlu evlerinin benzer örnekleri Tokat⁵³, Sivas⁵⁴ gibi merkezlerde karşımıza çıkar. Konuralp evlerindeki çıkma tiplerinin Türkiye'nin diğer bölgelerinde de kullanıldığını söyleyebiliriz.

Ana giriş kapıları tek ve çift kanatlı olarak iki gruba ayrılır. Hem tek kanatlı hem de çift kanatlı kapı örneklerine Anadolu'nun hemen hemen çoğu yerinde rastlanmaktadır. Konuralp evleri girişlerinin biçim, malzeme olarak en yakın benzerlerini yine Göynük ve Bolu evlerinde bulabilmek mümkündür.

Pencereler, türüne göre, giyotin tipli ve çift kanatlıdır. Giyotin tipteki pencereler, yakın çevreden Göynük ve Bolu başta olmak üzere Isparta⁵⁵, Malatya⁵⁶ gibi yerlerde ve daha çoğu yerde görülmektedir. Formuna göre boyuna dikdörtgen pencereler kullanılmıştır. Avanos⁵⁷, Malatya⁵⁸ ve Taraklı⁵⁹ evlerinde dikdörtgen pencerelere çok sık rastlanmıştır. Bitlis evlerinde farklı olarak dikdörtgen pencereler kemerlerle hareketlendirilmiştir.⁶⁰ Konuralp evlerinin pencere türüne, tipine ve düzenlemesine Türkiye'nin her yerinde karşılaşmak mümkündür.

Konuralp evlerinde görülen kırma çatı, yaygın kullanıma sahiptir. Safranbolu⁶¹, Sivas⁶², Isparta⁶³, Malatya⁶⁴ evlerinde bu çatı tipi ile karşılaşmak mümkündür.

Dışarıya taşkın olarak yapılmış saçaklar, cephenin diğer elemanlarındanır. Saçak altları genellikle kaplamasız olarak bırakılmıştır. Ev sahibinin sosyo-ekonomik durumuyla bağlantılı olarak saçak altlarının kaplanmadığı söylenebilir. Tokat⁶⁵ evlerinde her iki saçak tipi de görülür. Malatya⁶⁶ ve Trabzon⁶⁷ evlerinde de saçak altı kaplanmıştır.

52 Esmer, 1992, 30.

53 Çal, 1988, 33-34.

54 Bilget, 1993, 53.

55 Demirci, 2010, 438.

56 Durgun, 2006, 45.

57 Esmer, 1992, 41.

58 Durgun, 2006, 45.

59 Seymen, 2008, 41.

60 Sayan, Öztürk, 2001, 33.

61 Günay, 1989, 9.

62 Bilget, 1993, 59.

63 Demirci, 2010, 463.

64 Durgun, 2006, 50.

65 Çal, 1988, 33.

66 Durgun, 2006, 50.

67 Karpuz, 1991b, 117.

4. 2. Malzeme ve Teknik

Konuralp evlerinde taş temel üzerine zemin kat taş yığma, üst kat ahşap çatkılı tuğla veya kerpiç dolgu malzemenin yapılmıştır. Ahşabın inşa malzemesi olarak tercih edilme sebebi, bölgede bu malzemenin rahatlıkla bulunması ve aynı zamanda maliyetinin de düşük olması ile açıklanabilir. Ahşap, tuğla, kerpiç, kiremit, sac, cam ve moloz taş olmak üzere evlerde 7 malzeme kullanılmıştır.

Her bölgenin kendine özgü iklimi ve kendi içerisinde bulundurduğu özellikler malzeme kullanımında değişikliğe neden olmuştur. Malzeme ve teknik bakımından yakın çevreden Göynük⁶⁸, Bolu⁶⁹, Yörük Köyü⁷⁰ evleri ile büyük benzerlik göstermektedir. Anadolu'da Erzurum⁷¹, Kayseri⁷², Sivrihisar⁷³, Elazığ⁷⁴, Malatya⁷⁵, Antalya⁷⁶, Karaman⁷⁷, Konya⁷⁸, Tokat⁷⁹, Çankırı⁸⁰, ve Sivas⁸¹ gibi şehirlerde malzeme taş, ahşap ve kerpiç olmuştur. Doğu Karadeniz evlerinde taş ve ahşap malzeme kullanılmıştır⁸².

Ahşap ve kerpiç malzemeye Trabzon⁸³, Uşak⁸⁴, Safranbolu⁸⁵, Amasya⁸⁶ evlerinde, taş, tuğla, ahşaba Sivrihisar⁸⁷ ve Kastamonu⁸⁸ da, taş, kerpiç ve ahşaba ise Gümüşhane⁸⁹,

---

68 Dikmen, Toruk, 2014, 121.

69 Eroğlu, 2009, 349.

70 Hersek, Meraki, 2001, 79.

71 Hotan, 1947, 27-30; Karpuz, 1993, 59; Gündoğdu, 1997, 29- 30.

72 Tali, 2008, 61.

73 Sayan, 2009, 180.

74 Yüncül, 2005, 85.

75 Durgun, 2006, 50.

76 Deniz, 1992, 37.

77 Karpuz, 1992, 57.

78 Berk, 1951, 125.

79 Çal, 1988, 368; Yavi, 1994, 44.

80 Akok, 1953, 142.

81 Bilget, 1993, 51,52.

82 Sümerkan, 1991, 176.

83 Akok, 1951, 108.

84 Sayan, 1997, 118.

85 Günay, 1989, 9

86 Doğanbaş, 1996, 21.

87 Sayan, 2009, 180.

88 Eyüpgiller, 2001, 396.

89 Karpuz, 1991a, 156.

Bayburt⁹⁰, Uşak⁹¹ ve Bolu⁹² evlerinde rastlamak mümkündür.

Ahşap çatkı arası tuğla veya ahşap dolgulu evlerde duvarlarda bağlayıcı malzeme kerpiçtir. Ahşap çatkı arası tuğlalı ev örneğini, Sivrihisar⁹³, Bursa⁹⁴, Balıkesir⁹⁵, Sinop⁹⁶ evlerinde benzer yapım tekniği görülür. Ahşap çatkı arası ahşap dolma tekniği örneklerine Taraklı⁹⁷, Yörük Köyü evlerini⁹⁸ gösterebiliriz.

Konuralp yöresinde görülmeyen yapım tekniklerinden ahşap çatkı arası taş örneklere Safranbolu⁹⁹, Trabzon¹⁰⁰, ahşap çatkı arası kerpiç örneklere Safranbolu¹⁰¹, Gümüşhane¹⁰², Niksar¹⁰³, Amasya¹⁰⁴, Tokat¹⁰⁵ evlerinde bu tekniğe rastlarız. Kastamonu evlerinde ahşap çatkı arası tuğla ve kerpiç görülür¹⁰⁶.

Ahşap malzeme Konuralp evlerinde hem inşa malzemesi hem de iç mekânda yoğun olarak kullanılmıştır. Tavanlarda, kapılarda, dolaplarda, çiçekliklerde, ana giriş kapılarında, pencere sövelerinde, döşemelerde, saçak altı kaplamalarda ahşap malzeme ile karşılaşılır. Türkiye'nin birçok bölgesinde ahşap malzemeye rastlamak mümkündür.

Sac, yapılarda rüzgar veya yağış gibi durumlardan etkilenmemesi için çatı yüzeyinin kaplama malzemesi olarak kullanılmıştır. Bu durum daha sonra bir gelenek olarak yerleşimde devam etmiştir. Bu malzemenin benzer şekilde kullanımı Sandıklı¹⁰⁷ evlerinde de görülmektedir.

---

90 Öymen, 2000, 177.

91 Sayan, 1997, 124.

92 Eroğlu, 2009, 339.

93 Sayan, 2009, 180.

94 Kuban, 1995, 165, 241.

95 Kuban, 1995, 169.

96 Kuban, 1995, 65.

97 Seymen, 2008, 43.

98 Hersek- Meraki, 2001, 79.

99 Günay, 1989, 9

100 Akok, 1951, 103.

101 Kaya, Uysal ve Sümerkan, 2001, 60.

102 Karpuz, 1991a, 156.

103 Kukaracı, Aktemur, 2006, 347.

104 Doğanbaş ,1996, 21.

105 Çal, 1988, 32.

106 Eyüpgiller, 2001, 396.

107 Uçar, 2012, 249.

4. 3. İç Düzenleme

Evlerde giriş katları hizmet alanı olarak kullanılmakta gündelik yaşam daha çok bu katta geçmektedir. Bu kattaki merdivenler ile doğrudan sofaya ulaşılmaktadır. Sofaya çıkan merdiven boşlukları ahşap bir paravanla kapatılmıştır. Bu bölüm kiler olarak kullanılmaktadır. Bu özelliklere yakın çevreden Göynük evlerinde de¹⁰⁸ rastlanılmaktadır.

Ters ve düz olmak üzere iki tavan çeşidi görülür. Tavanların sade bırakıldığı örnekler çoğunluktadır. Ahşap çıtalarla sade bir şekilde biçimlendirilen tavanlar da mevcuttur. Göynük evlerinde tavanların ahşap işçiliğinin iyi durumda olduğunu söyleyebiliriz. Bu durumu, ev sahibinin ekonomik durumuna bağlayabiliriz. İkamet amaçlı olan odaların duvarlarında ahşaptan yapılmış çiçekliklerin Bolu evlerinde de¹⁰⁹ örnekleri bulunur.

Oda biçimlenişinde önemli rol oynayan elemanlardan biri de ocak yanı dolaplarıdır. Göynük¹¹⁰, Bolu¹¹¹, Malatya¹¹², Isparta¹¹³, Sandıklı¹¹⁴, Sivrihisar¹¹⁵, Uşak¹¹⁶ gibi merkezlerde ve daha birçok yerde bu düzenlemeye rastlamak mümkündür. Ocak yanında genellikle bulunan dolaplardan biri gusülhane olarak kullanılır. Ancak Konuralp evlerinde bu düzenleme bulunmaz. Kayseri¹¹⁷, Sivrihisar¹¹⁸, Uşak¹¹⁹ ve birçok yörede bu düzenleme ile karşılaşmak mümkündür.

SONUÇ

Tarihi öneme sahip Konuralp yerleşimi kentsel dokusu ve geleneksel evleri ile de geleneksel Anadolu kenti özelliğini koruması ile ön plana çıkmaktadır. Konuralp yerleşiminde I. II. ve III. derece arkeolojik sit alanı olarak Çiftepınarlar, Şehit Hüseyin Kıl ve Terzialiler mahalle sınırları içinde kalır. Bu alan içinde tiyatro, Bizans Dönemi Hamamı, evler ve sokakları ile tarihi merkez oluşmaktadır. Sokak ve mahalle isimlerinin bölgede yaşayan aile veya tarihte bu bölgede yaşamış kişilerden almış olduğu gözlenmiştir.

108 Dikmen, Toruk, 2014, 110-112.

109 Eroğlu, 2009, 330.

110 Dikmen, Toruk, 2014, 111

111 Eroğlu, 2009, 329.

112 Durgun, 2006, 29.

113 Demirci, 2010, 386-390.

114 Uçar, 2012, 253

115 Sayan, 2009, 177.

116 Sayan, 1997, 117.

117 Tali, 2008, 67.

118 Sayan, 2009, 178.

119 Sayan,1997, 117.

Evler topografyadan dolayı birbirinin manzarasını kesmeyecek şekilde sıralanmıştır. Konuralp genelinde kendine özgü bir yapı tipi ortaya çıktığı görülmektedir. Yerleşimde başta belirlenen yapı tipi benimsenmiş, başka tipte yapı arayışına girilmemiştir. Evlerde plan olarak iç sofalı plan tipi uygulanmıştır. İnşa malzemesi geleneksel olarak Anadolu'nun pek çok yöresinde kullanılan ahşap ve taştır.

Tek ve çift kanatlı dış kapıların bazılarının üzerinde aydınlatma penceresi bulunur. Pencere türüne göre giyotin ve içe açılan kanat türündedir. Sade düzenlemeye sahip olan pencereler, düz atkılı, ahşap söveli, kare, enine ve boyuna dikdörtgen şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Çıkma, Konuralp evlerinde 3 tip olmak üzere 6 evde görülmektedir. Çıkmlar ahşap destek ve kirişle desteklenmiştir. Evlerin hepsinde kırma çatı görülür. Çatılar alaturka kiremit ile örtülmüştür. Saçaklarda ahşap kaplamalı ve kaplamasız olmak üzere iki ayrı tip görülür. Evlerin içinde ocak, dolap, yüklük, çiçeklik yer almaktadır. Ocaklı odaların bazıları hem oturma hem de mutfak olarak kullanılmaktadır. Ocak düzenlemelerinde kaş, beşik, Bursa tipi, sivri, basık, yuvarlak kemerli olmak üzere 6 farklı ocak kemeri uygulanmıştır.

Sivil mimarlık örnekleri içinde ayrı bir konum ve öneme sahip Konuralp evlerinin yanlış müdahalelerle her geçen gün yok olduğu, yıkılmaya yüz tuttuğu görülmektedir. Betonarme olarak inşa edilen yapılara giren demir, çelik malzemenin birlikte kullanımı ile evlerde plan ve cephelere farklılıklar getirdiği söylenebilir. Bununla birlikte kat sayılarında da artış olmuştur. Bu yapılar üzerine yeterince çalışma yapılmadığından yanlış uygulamaların olması kaçınılmazdır. Bu çalışmada ele alınan kültürel mirasın gelecek kuşaklara aktarımının sağlanabilmesi için geleneksel konutların doğru bir şekilde restore edilerek koruma altına alınması, koruma amaçlı imar planı oluşturulması, başta mahalle sakinleri olmak üzere il genelinde koruma bilinci oluşturulması gerekmektedir.

Tablo 10: Genel Değerlendirme Tablosu

SIRA	YAPININ ADI	TARİHİ	TEKNİK		KAT SAYISI			ÇIKMA TİPİ				KAPI TİPİ				
			Ahşap dolma	Tuğla dolma	İç Sofalı Plan	Zemin + Tek	Zemin + İki	Cephe ortasında tek ve düz çıkma	Düz, kat çıkıntılı çıkma	Tek ve gönyeli çıkma	Yok	Düz ve Kanatlı	Düz ve Giyotin	Tek Kanat	Çift Kanat	Işıklıklı
1	Hakkı Odabaş Evi	20.yy	x		x									x		
2	Topçuoğlu Konağı	20.yy		x		x		x							x	
3	Yaşar-Sevindik Evi	20.yy	x		x											
4	Vildan Eroğlu Evi	20.yy	x		x											
5	İbrahim Özcanım Evi	20.yy		x		x										
6	Bülent Kıvırcı Evi	20.yy	x		x											
7	Eroğlu Evi	20.yy	x													
8	Ahmet Arslan Evi	20.yy		x		x										
9	Ahmet Tok Evi	20.yy	x		x											
10	Ali Cemil Oral Evi	20.yy		x		x										
11	Fikret Özdemir Evi	20.yy			x											
12	Dikiciler Evi	20.yy		x												
13	Nuri Baş Evi	20.yy	x		x											
14	Necati Esen Evi	20.yy		x		x										
15	Anonim	20.yy		x		x										
16	Hilmi Başol Evi	20.yy	x		x											
17	Hüseyin Aksöz Evi	20.yy		x		x										
18	Salim Hunç Evi	20.yy		x		x										
19	Topçular Evi	20.yy		x		x										
20	Cavıdan Sönmezözü Evi	20.yy	x													

KAYNAKÇA

- Akok, M. (1951). Trabzon'un Eski Evleri, *Arkitekt*, C.20, S.323-325, 103-114.
- Akok, M. (1953). Çankırı'nın Eski Evleri, *Arkitekt*, S.22/7,8, İstanbul,142-153.
- Aksulu, I. (2001). Beypazarı'nın Ahşap Evleri, *Ahşap Kültürü- Anadolu'nun Ahşap Evleri*, Ankara, 91-112.
- Alpagut, L. (2018). Bolu'da Erken Cumhuriyet Dönemi Sonrası Konut: Kopuşlar ve Süreklilikler, *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.24, S.1, 109-122.
- Akurgal, E. (1989).*Anadolu Uygarlıkları*. İstanbul.
- Aladağ, E. (1991). *Muğla Evi*. Muğla.
- Alioğlu, F. (1991). *Geleneksel Yapı Elemanları*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Bektaş, C. (1996). *Türk Evi*. İstanbul. 1996.
- Berk,C. (1951). *Konya Evleri*. İstanbul.
- Bilget, N.B. (1993). *Sivas Evleri*. Ankara.
- Çal, H. (1988). *Tokat Evleri*. Ankara.
- Demirci, D. (2010). *Isparta Evleri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü. Isparta.
- Deniz, B. (1992). Manisa yöresi köy ev mimarisi, *Arkeoloji ve Sanat Tarihi Dergisi*, VI, İzmir, 17-46.
- Dikmen,Ç.B.,Toruk,F. (2014). Geleneksel Göynük Evlerinin Mekânsal Yapısı ve Koruma Önerileri, *AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 17/1, 99-128.
- Dikmen,Ç.B.,Toruk,F. (2017).Prusias ad Hyium Kenti Üzerinde Bir Yerleşim: Konuralp, *Researcher: Social Science Studies*,5/4,176-210.
- Doğanbaş, M. (1996). *Amasya Evleri*. Ankara.
- Durgun, Y. (2006). *Geleneksel Malatya Evleri Üzerine Bir İnceleme*. Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara.
- Düzce Kültür Varlıkları Envanteri*. (2014). Düzce Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.
- Eldem, S.H. (1963).*Türk Evi Plan Tipleri*. İstanbul.
- Erdem, A. (2001). Geleneksel Göynük Evleri ve Koruma Sorunları, *Ahşap Kültürü- Anadolu'nun Ahşap Evleri*, Ankara, 129-144.
- Eroğlu, E. (2009). *Bolu İl Merkezinde Bulunan Eski Evler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

- Esmer, M. A. (1992). *Avanos'un Eski Türk Evleri*. Ankara.
- Eyüpgiller, K.K. (2001). Kastamonu'nun Mimari Mirası ve Koruma Sorunları, *I.Kastamonu Kültür Sempozyumu Bildirileri*, 21-23 Mayıs 2000, Ankara, 389-400.
- Güler, N. (1998). *Bolu İli Geleneksel Konut Mimarisi Üzerine Bir Araştırma ve Koruma Önerileri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Günay, R. (1989). *Geleneksel Safranbolu Evleri ve Oluşumu*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Gündoğdu, H. (1997). Genel Özellikleriyle Erzurum Evleri, *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 3, 27-37.
- Hersek, C.,Meraki, Ş. (2001). *Yörük Köyünün geleneksel konutları, Ahşap Kültürü-Anadolu'nun Ahşap Evleri*, Ankara, 75-90.
- Hotan, H. (1947). Erzurum Evleri, *Arkitekt*, C.16, 27-30.
- İlgün, Ş. (2007). *Geleneksel Yozgat Evleri*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Konya.
- İmamoğlu, V. (1992).*Geleneksel Kayseri Evleri*. Ankara.
- K. Ertuğrul, Zeynep, Özüdoğru, Ş.,Manaz, S. (2005). *Eskişehir Odunpazarı ve Sivrihisar Evlerinin Cephe Örnekleri*, Eskişehir.
- K. Türker, S. (2007). *Geçmişin Aralığından Geleceğe Süzülen Işık Gelinler ve Takıları*. İstanbul.
- Karpuz, H. (1991a). Gümüşhane evlerinin mimari özellikleri, *Geçmişte ve Günümüzde Gümüşhane Sempozyumu*, 13-17 Haziran 1990, Ankara, 155-183.
- Karpuz, H. (1991b). Trabzon Evlerinin Mimari Özellikleri, *Türk Halk Mimarisi Sempozyumu Bildirileri*, Ankara, 115-123.
- Karpuz, H. (1992). Karaman'da Eski Türk Evleri, *Türk Halk Kültürü Araştırmaları*, Ankara.
- Karpuz, H. (1993). *Türk İslam Mesken Mimarisinde Erzurum Evleri*. Ankara.
- Kaya, Ş, Uysal, B.,Sümerkan, R. (2001). *Tarihi Safranbolu Evlerinin İskelet Yapısı, Ahşap Kültürü- Anadolu'nun Ahşap Evleri*, Ankara, 59-70.
- Konukçu, E. (1984). Konuralp, *Gelişim Dergisi*,1,Düzce,12-19.
- Kuban, D. (1975). *Sanat Tarihimizin Sorunları*. İstanbul.
- Kuban, D. (1995). *The Turkish Hayat House*. İstanbul.
- Kukaracı, İ.U.,Aktemur, A.M. (2006).Niksar Konakları, *IX. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat tarihi Araştırmaları Sempozyumu*, Erzurum.

- Küçükerman, Ö, Güner, Ş. (1995). *Anadolu Mirasında Türk Evleri*. İstanbul.
- Kültür Bakanlığı tanıtım eseri. (1995). *Mersin Evleri*. Ankara.
- Öymen,Ş. (2000). *Doğu Karadeniz Konutu. Doğu Karadeniz’de Kırsal Mimari*. İstanbul.
- Özlu, Z. (2008). *Batı Karadeniz’de Antik Bir Osmanlı Kenti: Prusias Ad Hypium, Üskübü (Konuralp)*, İstanbul.
- Sayan, Y. (1997). *Uşak Evleri*. Ankara.
- Sayan, Y. (2009). *Sivrihisar Evleri*. İzmir.
- Sayan, Y. , Öztürk, Ş. (2001). *Bitlis Evleri*. Ankara.
- Seymen, F. (2008). *Taraklı’da Geleneksel Sivil Mimaride Kullanılan Yapım Teknikleri ve Sadık Özen Evi Restorasyon Önerisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Sözen, M. (2001). *Türklerde Ev Kültürü*. İstanbul.
- Strabon. (1993). *Geographika*, XIII-XI. Arkeoloji ve Sanat Yayınları. İstanbul.
- Sümerkan, R. (1991). Doğu Karadeniz’de kırsal kesim geleneksel ev plan tiplerinin yöresel dağılımı, *Türk Halk Mimarisi Sempozyumu Bildirileri*, Ankara, 173-183.
- Tali, Ş. (2008). Geleneksel Kayseri Evlerinde Süsleme, *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 21, Erzurum.
- Tanrıverdi Kaya, A. & Demir, Z. & Ayengin, N. (2014). Konuralp Beldesinin Mekânsal Kimlik Değişimi, *Ormancılık Dergisi*, 10/1, 72-83.
- Tayla, H. (2007). *Geleneksel Türk Mimarisinde Yapı Sistem ve Elamanları I*. İstanbul.
- Texier, C. (2002). *Küçük Asya*. C. 3. İstanbul.
- Uçar, A. (2012). Sandıklı’da Konut Mimarisi, *Sandıklı Araştırmaları Sempozyumu*, Bildiriler 19-22 Ekim 2011, İzmir.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1994). *Osmanlı Tarihi*. C.1. Ankara: TTK Yayınları.
- Ürer, H. (2013). Geleneksel Türk Evi Ölçeğinde Eskigediz Evlerinin Cephe Düzenlemeleri, *Sanat Tarihi Dergisi*, XXII/2, 189-230.
- Yavi, E. (1994). Mahya Kiremitli, Süslü Tavanlı Tokat Evleri, *Antik Dekor*, 26
- Yünkül, A. (2005). *Elazığ Evleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. Elazığ.
- Zeyrek, T. & Çelik, G. (2005). *Prusias Ad Hypium (Kieros) Anadolu’nun Kuzeybatısında Antik Bir Kent (Konuralp Üskübü)*. İstanbul: Ege Yayınları.

Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi

Sanat Tarihi Dergisi

ISSN 1300-5707

Cilt: XXVIII, Sayı: 1 Nisan 2019

Ege University, Faculty of Letters

Journal of Art History

e-ISSN 2636-8064

Volume: XXVIII, Issue: 1 April 2019

Yayın Tarihi | Date of Publication

03.05.2019

İnternet Sayfası (Acık Erisim)

Internet Page (Open Access)

DergiPark
AKADEMİK

<https://dergipark.org.tr/std>

Sanat Tarihi Dergisi hakemli, bilimsel bir dergidir; Nisan ve Ekim aylarında olmak üzere yılda iki kez yayınlanır.

Journal of Art History is a peer-reviewed, scholarly, periodical journal published biannually, in April and October.